دەربارەی یەکەی ئایار "ڕۆژی جیهانیی کرێکاران"

ڕۆژدا یاشیك ...
گۆڤینی لەکورمانجییەوە: پەشۆو محەمەد

_____-

پەویستە مرۆڤ جارێکی دیکە بیر لە واتای یەکی ئایار بکاتەوە، چونکە واتای یەکی ئایار لە کۆتایی سەدەی 19 و سەرەتای سەدەی 20دا یەك واتا نییە. ئیدی واتای یەکی ئایار گۆڕاوە.
ئیدی یەکی ئایار وەك جۆژن سەیر دەکرێت و وەك پشوویەکی فەرمیی قبوڵ کراوە. بەیە دەبێت ئەمە سەرەتا کەمەك دەربارەی ئەم بابەتە قسە بکەین تاکو بۆشاییەکی ڕاست و دروست لە واتای یەکی ئایار تێبگەین. ئەمڕۆ لە وڵاتانی خۆرئاوا و لە زۆر وڵاتی دیکەدا یەکی ئایار وەك پشوویەکی فەرمی و وەك جۆژنەك پیرۆز دەکرێت. هەندەك دەوڵەت نایانەوێت یەکی ئایار وەك جۆژنەکی فەرمیی قبوڵ بکەن و هەر بەیە بەجۆرێك ڕێکخستنەکانی "چەپەکان" یادی جەماوەریی یەکیی ئایار دەکەنەوە تاکو لایەن دەوڵەتەوە قبوڵ بکرێت.

بۆچی ئایا یەکی ئایار جۆژنە؟

دەبێت لە سەرەتادا، ڕاستەوخۆ بڵێین یەکی ئایار جۆژن نییە. هەموو جۆژنەکان وەك نیشانەی ڕووداوەکان بۆشاییەکی ئەرێنیی ئەنجام دراون، و بۆشاییەکی کورت پیرۆز دەکرێن. لە سایادی ئەو ڕووداوە مێژوویانەدا ئەو کەمپەینانەی پەیوەندییان بەم ڕووداوانەوە هەیە پیرۆزبایی لەیەك دەکەن یاخود شین دەگێڕن.
بۆچی ئایا، بە کرێکار و ئەو کەسانەی پشتگیریی کرێکاران دەکەن، واتای یەکی ئایار چییە؟ هەر بۆچی دەبێت یەکی ئایار وەك جۆژن پیرۆز بکرێت یان نا؟
لای ئەمە نەخێر! بە ئەوەی مرۆڤ یەکی ئایار وەك جۆژن پیرۆز بکات، لەسەرەتادا دەبێت واتا ئەنتەرناسیۆنالییەکەی یەکی ئایار لەناو ژیانەدا جێ بگرێت، تاکو ئەمش ئەو ڕۆژە وەك نیشانەی ڕۆژی ڕزگاربوونی کرێکار پیرۆز بکەین.

یەکی ئایار تەنها بانگەوازییەکە. بە ئەوەی ئەو شتانەی سەرەو

لایەن ئایین، نەتەوە، ڕەگەز و باوکسالاریەوە ئیستغلال نەکرێت و خراپ بەکارنەهێنرێت، یەکی ئایار بانگەوازیەکە.
لایەکەوە ئەم بانگەوازیە نەگەیشتۆتە ئامانجی خۆی، لایەکی دیکەوە چینی کرێکاری جیهانیش لە واتای ئەم بانگەوازە زۆر دوورکەوتۆتەوە. ئەگەر مرۆڤ بەم دیدگایەوە سەیری ئەم بابەتە بکات وەک جۆرێک لە پیرۆزکردن سەیری بکات، ئەوا دەبێت شین بگێڕێت.
بەکوردیی و کورتیی، هەتا چەمکانی وەک یەکگرتن، سەندیکاریتیی، ڕزگاریی کۆمەڵگا، یەکسانیی، ئازادیی ئافرەت و گیان بە بانگەوازی یەکی ئایار دەبەخشن، لەناو ژیاندا جێگر نەبن؛ ئەوا یەکی ئایاریش هیچ کات وەک جۆرێ قبوڵ ناکرێت. بۆیە تا ئەو ڕۆژە دەبێت یەکی ئایار وەک نیشانەی جەنگی دژایەتیی دەسەڵاتداران لەگەڵی خۆی بگێڕێت.
ئایا داخوازیەکی وەک ئەوەی دەبێت: "یەکی ئایار وەک پشوویەکی فەرمیی قبوڵ بکرێت"، بەتەنها بەکەڵکی چی دێت؟ یان ئەگەر یەکی ئایار وەک پشوویەکی فەرمیی قبوڵ بکرێت، ئەمە چ شتێک بەدەست دەهێنین؟

ئیدی چیتر واتای یەکی ئایار ئەو بانگەوازیە نییە کە دەبێت وەک پشوویەکی فەرمیی قبوڵ بکرێت و بەڕاستی ئەگەر دەوڵەت ئەو بانگەوازیەش قبوڵ بکات هێشتا واتای قبوڵکردن نابەخشێت. بۆیە ئەمڕۆ هەم چینی کرێکار و هەم ئەو بەهایی هێبووە گرنگیە مێژوویەکەی لەدەستداوە و گۆڕاوە، واتاکەی گۆڕاوە.
بە نموونە، لە ڕۆژگارانی پێشوودا، ڕۆژی یەکی ئایار هەموو کرێکاران پێکەوە کەدەبوونەوە، دەستیان لەکار هەڵدەگرد، بەتەواوی بەرهەمهێنانیان دەوەستاند، دەڕژانە شەقامەکانەوە و هەبەت شایان لە دژی هەژە میلیتاریستییەکانی خاوەندارانی دەکرد، خۆباتیان دەکرد.

بەڵام ڕۆژگاری پێشوو وەک ئەمڕۆ نییە، ئەمڕۆ کرێکار وەک سەیران بەکاری دەهێنن، زیاتر مەسرەف دەکەن یان بە ئەوەی بتوانن زیاتر کار بکەن خەیان دووبارە بەرهەم دەهێننەوە. کرێکاران پێشتر گفتوگۆیان لەسەر هەلومەرجی خەیان دەکرد، بەیاریان دەدا، پشتگیریی یەکتریان دەکرد، پێکەوە کەدەبوونەوە و مەیدانەکانی خۆباتیان فراوانتر دەکرد، ترسیان لە دڵ و دەروونی خاوەنداراندا دەچاند، بەکورتیی، لە پێشوودا یەکی ئایار ڕۆژێک بوو تیایدا کرێکاران خەیان ڕەکدەخست، هەوێیان دەدا ژیان بگێڕن.
لە ساڵیادی ئەو ڕۆژە مێژوویەدا، لەهەموو لایەکەوە کرێکاران بە

هەمان جەش و خرەشەو دەژانە مەیدانەکانەو، بەیەك دەنگ دروشمی خەباتیان بەرز دەکردەو. لەبەر ئەوەش، واتای ئەوەی دەبەت یەکی ئایار وەك پشوویەکی فەرمیی قبوە بکرەت، زەر گرنگ بوو.

بەە، ئەمە یەکی ئایار لەلایەن زەرینەی دەوەتەکانەو وەك پشوویەکی فەرمیی قبوەکراو بەام وەکو ەژانی پەشوو لە ەژی یەکی ئایاردا هەموو کرەکارانی جیهان بە هەمان دروشمەکانی پەشووەو ناژەنە شەقام و مەیدانەکانەو، داخوازیی و داواکارییەکانی خەیان بەشەویەکی ەکخراو دەرنابەن، پشتگیریش لەیەك ناکەن.
ئیدی بە خەباتکارانی خەرئاوایی، واتا بە خەباتکارانی وەاتانی دەوەمەند؛ ەژی یەکی ئایار بریتییە لە: سەرەتا بە جەش و خرەشەو دەژەنە مەیدان و شەقامەکانەو، بە بەرژەوەندییەکانی خەیان بە خاوەنکار و دەوەتەکانیانەو ەی بازاە دەگرنەبەر، پاشان دەچن سەیری فوتبە دەکەن یان دەخەنەو و سەما دەکەن. ئەو ەژە بە ئەوان بەو واتایە دەت کە زیاتر بخەن، زیاتر پشوو بدەن و ەژی دواتر بگەنەو سەر کارەکەی خەیان.

کاتەك مرەڤ لەرەو دەوانەت ەوون و ئاشکرایە کە: قبوەکردنی یەکی ئایار وەك پشوویەکی فەرمیی لەلایەن خاوەندارانەو هاتوو. بەهەی ئەم پشووەو خاوەنداران و بەوەبەران هەم دەتوانن کرەکاران بووەستەنن و هەم کرەکاران بە ئاسانی بکەونە نەو کولتووری بەرخەری (consumerism) و مەسرەفگراییەو.
بەە کرەکارانی دەوەتە دەوەمەندەکانی ئەوروپا، زەرینەی کرەکارانی جیهان واتای ئەم ەژیان ئاوا بەکار هەناو یان هیچ خەمەکیان نییە لەبەر ئەوەی ئیدی لەو وشیارییە دوورکەوتوونەتەو. دیسان زەرینەی کرەکارانی جیهان هەندە کەوتوونەتە ژەر هەژموون و کاریگەریی وشیاریی دەسەاتدارانەو کە لەدژی ئەو ەژە قسە دەکەن یان هەندەکجار لەبەرانبەر هەەشەی نانبەین گوەی خەیان دادەخەن، نایانەوەت گیان و ماەی خەیان بکەنە قوربانیی بەیە لە ەژی یەکی ئایاریشدا لە کارگەکانی خەیاندا دەمەننەو و خزمەتی بەوەبەرانی خەیان دەکەن. واتا هیچ جیاوازییەك بە ئەوان لەنەوان یەکی ئایار و ەژانی دیکەدا نییە.

بە هەندەك لە کارەکارانی جیهانیش، یەکی ئایار ەژەکە کە؛ لەژەر دەسەاتی سەندیکاکان و لەژەر کاریگەریی کەمە چەپەو یفەرمیستەکاندا بەشەویەکی هەمن و ناتوندوتیژ کەبوونەو ئەنجام دەدەن و لەو کەبوونەواندا داواکاریی وەك دەوەتی خەشگوزەران، دیموکراسیی، قبوەکردنی یەکی ئایار وەك پشوویەکی فەرمیی، دەکەن

بابتی گفتوگکانیان.
بکورتیی؛ یکی ئایار جژنی ئم پشوو فرمییش نییە، یکی ئایار ژی جنگ و جوییە. بیە نە قبوکردنی یکی ئایار وك پشوویکی فرمیی دستکوتکە و نە تکشان بە قبوکردنیشی، شەشگەانیە. بە گرنگییکە نك بەپشووکردنی یکی ئایارە، بەکو گرنگ ئوییە ئایا کرکاران چندە بەدوای ئامانج و واتای ئو ژە گرنگدا دگەن یان نا.

دربارەی مژووی یکی ئایار

ژك کە کرکارانی خوزی بەردین و بیناسازیی شاری مالبرنی ئوسترالیا بە ئوی 8 سەعات کارکردن جگیر بکن، لە زانکی مالبرنوە تاکو بەردەم کشکی پرلەمان پەوانیان کرد، ئو ژە وکو ژی یکی ئایار قبوبکرا. لە سای 1856دا، شونکی دیکش ئو ژە بوو کە کرکارانی سەر بە کەمەی کرکارانی ئەمریکا دستیان لەکار هەگرت، لەبەر ئوی شش ژ لە حەفتە و 12 سەعات لە ژدا کاریان دکرد و دیانویست کاتی کار بە 8 سەعات داببزنن. مژووی ئو ژە گرنگی یکی ئایاریش بریتییە لە سای 1886.

کرکاران تنها دستیان لەکار هەنگرتبوو، بەکو مەیدانکانیشیان بەهەزتر کردبوو. نزیکی نیو ملیەن کەس دبوون ئوانی بەشداری پەوانکیان لە شیکاگە کردبوو. سەرهەدانکی وها گورە هەتا ئو ژە هیچ پەشینیکی نەبوو.
تایبەتمەندییکی دیکی ئو پەوانە ئوە بوو کە زیاتر لە 6 هەزار کەسی شپەست و سپیپەست یکیان گرت و لە شاری لویسڤیلوە تاکو پارکی نەتوەیی یشتن. ئو پەوانە زەر گرنگ بوو چونکە تا ئو ژە شپەستکان بیان نەبوو بچنە ئو پارکوە، نەیاندتوانی بچنە ناوییوە. ئو ووداوی هاینممارکەت تا 4ی ئایار بەردەوام بوو، بەام ئو ووداوە هەر پەیوەندیی بە یکی ئایارەوە هەبوو.

دوەت هەم دستیکرد بە سەرکوتکردنی ئو پەوانە و هەم بە ئوی چینی کرکار بترسنەت چوار لە ابرانی ئوانیان لەسدارە دا. ئو ابرە شەشگەانش، ئلبرت پیرسنس، ئدلف فیشر، گیرگ ئنگە و ئگەست سپیس بوون.
لە سای 1889دا ئو کاتی ئنترناسینالی دووەم دامەزرا، بە پشنیاری نونەری کرکارانی فەنسیی، یکی ئایار وك نیشانی

"یەکبوون، خەبات و سۆلیداریتیی" هەموو کرێکارانی جیهان قبوڵکرا. بەتایبەت لەو ڕۆژەوە یەکی ئایار وەك ڕۆژکی ئینتەرناسیۆنال بە هەموو کرێکارانی جیهان بوو بە نیشانەی سۆلیداریتیی و خەبات.

لای ئەمە، لە مڕووی مرۆڤایەتیدا، هیچ ڕۆژك هەندەی یەکی ئایار نەبووەتە نیشانەی یەکتییبوون. ئەگەر ئەمە ئەو کەمەگایەی دەسەڵاتدارێتیی چینایەتیی و سێکسیزم وەك نیشانەیەك قبوڵ دەکات، ئەوا ئەو ڕۆژە هیچ کاتێك ڕۆژکی تایبەت نەدەبووە نیشانەی واتایەکی هەندە ئینتەرناسیۆنال. بەڵکە یەکی ئایار بە هەموو نەتەوە و کەمەگا و ڕەگەزێك بووە خاوەن واتایەکی زۆر گرنگ. بەڵام یەکی ئایار بووە ڕۆژکی وەها کە هەموو کەمەگا، ڕەگەز و نەتەوەکانیش و هەموو کەمەگای مرۆڤیەتیی چوونە پاڵ یەك و بەهەمان جۆش و خرۆشەوە بەهەزبوون، و یەکی ئایار بووە نیشانەی ئەو هەزە گەورەیە. بەم یەکی ئایار تاقانە بوو و نیشانەی پەیامکی ئینتەرناسیۆنالیی بوو. ئەگەر سەرنج بدەن دەبینن لەڕابردوودا زمانکی نوێ دەزرایەوە، بەڵام بەداخەوە لە چەند دەیەی ڕابردوودا ئیدی یەکی ئایار ئەو کاریگەرییەی خۆی لەسەر کرێکارانی ئینتەرناسیۆنال و داهێنەر ون کردووە.

دەربارەی واتای یەکی ئایار لەمێژدا و لای چینی کرێکار

لەگەڵ سانامەی دەسەڵاتی کۆتایی سەدەی 19دا لە شیکاگۆ کەسانی وەك ئەلبێرت پیترسۆنس، ئەگەست سپیس، لویس ئینگێ، ئەدۆلف فیشەر و هاوبەشکانیان ئاگرێك خۆشکرا؛ ئەو ئاگرەی ئازادیی، یەکسانیی و سۆلیداریتیی لەنێو دڵی هەموو خەڵکی ژێردەستە لەسەرتاسەری زەوی گەی سەند. یەکی ئایار بووە ڕۆژی یەکەمی کرێکارانی جیهان کە مانیفێستی خۆیان هەنایە سەر زمان و دژی دوژمنی خۆیان وەستانەوە. بەڵام، ئەو ڕۆژە کە خەڵکی ژێردەستە بە گیانی خۆیان بەدەستیان هەنابوو، بە پشتگیریی و کاریان بەرزکردبووەوە، لە ماوەیەکی کورتدا خنکێنرا.

دەسەڵاتداران، هەبەت بەهاوکاریی هەندێك لە پارێزرانی سۆسیالیزم، بیرکرات، ژنەڕاپانی سۆسیال دیموکرات و ڕابەرانی سندیکاکان، ئەم دەستکەوتانەی خەڵکانی ژێردەستیان لەناو برد. دیسان کەلەپچەیان کردن و دەستیان کورتتر کردنەوە. لەگەڵ بەبەهاکردنی واتای یەکی ئایار ئەم دەستکەوتە هەرە مەزنەی خەڵکیان کوورت کردەوە، یەکی ئایار لە ناوەڕکی شۆشگێڕیی و ئینتەرناسیۆنالیی خۆی دوورکەوتەوە، ئۆش بووە سەرکەوتنی ئەوان.

ئیدی هیچ شتێك وەك هێزانی هابردوو نەمایەوە.
بەکورتیی، یەکی ئایار چیتر ئەو هێزە نییە کە کرێکاران بەیەك دەنگ دەیانگوت: "ئەمە هەموومان وەك یەکین، پشتیوانی یەکین" و ترس و دڵەڕاوکێیان دەخستە نێو دڵی بەرژوازیی جیهانییەوە.

بەڵێ، یەکی ئایار چیتر ئەو هێزە نییە کە پارسەنس و هاوڕێیانی هەمان دەز دەیانگوت: "ئاخ خۆزگە ئەمەش لەناو هەمان بەسەی بەجێش و خرێشدا بووینایە".
ئەو هێزانەی هابردوو، دەگوترا کە "ئەمە هەموومان یەکین، پشتیوانیی یەکین"، ئیدی بووە بە "هەموو کەس و هەموو شتێك تەنها بە خزمەتی منە".
هەبەت ئەستاش وەك هابردوو، لەسەرتاسەری جیهاندا کرێکاران دەڕێنە مەیدانەکانەوە، بەڵام دەیان وەك هابردوو پێکەوە لەنادات، هەمان گەرانی و ستڕانی هابردوو بەیەك زمان ناڵێنەوە. لە مێژوودا ئەو جاری یەکەمە کرێکارانی جیهان لەناو خەیاندا هێندە بگەوڕیی دابێش بوون. ئیدی پشتگیریی و سۆلیداریتیی، یەکسانیی و بەهای ئینتەرناسیونالیی بەتەنها بە کرێکارانی وڵاتانی زەر هەژار هەڵگری واتایەکی گرنگە.

کرێکارانی وڵاتانی هەژار بە پێیامی یەکێتیی و سۆلیداریتیی وادەکەن دەنگیان بگەیێنن بە کرێکارانی وڵاتانی دەوڵەمەند، بەڵام بەڵێ کرێکارانی وڵاتانی دەوڵەمەند هاوسەدەن لەم پێیامانە تێناگەن، دیواری نێوان خەیان و کرێکارانی وڵاتانی هەژار بەرزتر و پتەوتر دەکەن.
لەبەر ئەوەی کرێکارانی خەرئاوا باش دەزانن دەوڵەمەندیی بەتەنها لەدەستی ئەواندا بەمێنێتەوە، کەشە نییە ئاگەر کۆمۆنیالیزمی وڵاتانی هەژار بەردەوام بێت.

دوو جیهانی ئاوا لەیەك ناچن و کەشکانی ئەوانیش لەیەك جیاکراونەتەوە لەبەر ئەوە کەشکانی هیچ یەکێکیان هەرگیز بەهەمان تاگەیشتن هاڤە و شرۆڤە ناکرێن. بە نموونە، بە کرێکارانی خەرئاوا هەژاربوون ئەوەیە کە کرێی خانوو لەلایەن دەوڵەتەوە بدرێت، ئەو پارەیەی ژیانی هێزانە دابین دەکات لەلایەن دەوڵەتەوە بدرێت، بیمەی تەندروستیی دەوڵەت بیدا، بەڵام هەژاربوون بە ئەفریقاییەك تینووبوون و برسیبوونە. بە ئەوەی لە جیاوازیی نێوان هەردوو جیهان تێبگەین دەبێ لە نموونەگەلەك بڕوانین.
ئەمە، لە وڵاتانی هەژاردا لەبەر برسێتیی یان بەهەی بەدخراکییەوە هەر ساتەك 12 منداڵی ژێر تەمەنی پێنج ساڵیی دەمرن.

2.5 ملیار مرڤ ژی دوو دلار کمتر داهاتیان هی و ل هموو قازانجی دونیا بتنها دتوانن 5% وربگرن.

2.6 ملیار مرڤ لژر هلومرجکی تواو خراپی تندروستیدا دژین. ئو قازانجی کسانی واتانی خرئاوا وك ئمانیا، سوید، هندا براورد بو قازانجی کسانی واتکی وك ئسیوپیا بدستی دهنن 300-400 جار زیاتر.
ل ئسیوپیا ئاستی برزی ژیان ل 40 سا تناپت، بام ل واتانی وك ئمانیا، هندا، سوید و لکسمبرگ بژی 78-80 سایی.
لبر ئم هکارانا، حی یکی ئایاری ششگ بخکانی ژردستی جیهان هر وك ابردوو ماوتو. بام دیسان، یکی ئایار ئیدی وك ابردوو لسر نتو و کمگای سسیال نیی. هروك 8ی ئازار.

با واز لم بابت بنین، یکی ئایار ئیدی بکرکارانی سرتاسری دونیا بواتای یکتیی و سیداریتیی نایت.
بشویکی دیک، کرکارانی سرتاسری دونیا ل همان ژدا، بهمان برژوندیی خیان دردکون و دژی برژوندیی برکی دیک دژنا میدانکانو.
بنموونا، کریکارانی جیهان بئوی سکی خیان تربکن، نمرن، کار، ما، بیمی تندروستیی، کرکارانی واتانی خرئاوا کدومندییکیان بهی هژارترکردنی واتانی بکنیکراوویا، بئوی زیاتر مسرف بکن، زیاتر پشوو بدن و بگن، زیاتر قازانج بکن، و بردوامبوونی ئم سیستم بپارزن دژنا شقام و میدانکانو.
کرکارانی جیهانی هژار بئوی بتوانن بئازادیی بچنا هر واتکی دیک، کاربکن تدکشن، کرکارانی واتانی دومند بئوی حکومتکانیان گری ل هاتنی کرکارانی هژار بکات، یك دگرن.

هندك کرکاری واتانی هژار دگرن، سان هوددن بچنا نو نموونی ئم واتا دومندانو، بدومندبوونی خیان پاریان دستبکو، بام کرکارانی واتانی دومند دنگ بحزبگلکی وها ددن کئو حزبا استوخش نبا، بتوانا وابکات دوت دروازکانی دابخات بسر کچبراندا.
بکورتیی، ئیدی بتنها دونیایك نیی، بیا برژوندیی هموو کرکاران نیی وك یك بن، چینی کرکاران وك یکیش نین لمدا.

واتای یەکی ئایار لای سەندیکاکان

ئەو کاتەی پرسەی شەشگەیی یەکی ئایار لەلایەن سەندیکاکانەوە بەکخرا و مۆبیلیزەکرا، بەتایبەتی لەلایەن سەندیکا ئەمریکییەکانەوە بوو. هەروەك دەزانن AFL کە ئابرایەتیی خەباتی مەودای 8 سەعاتی کارکردنی دەکرد، سالی 1886ی یەکی ئایار بەیارمەتی دا و ئەوەتۆ 350 هەزار کرێکاری ئەمریکی بەکگەوتن. بەو هەیوە بەشکی کرێکارانی گەورە مافی کاتی کارکردنی 8 سەعاتیان بەدەستهێنا و خاوەنکار بەرانبەر کرێکاران تەکچوون. بەوجۆرە هەرچەند ئەنتەرناسیونالی دووەم لەلایەن کۆمۆنیستەکانەوە بەتبکرێتەوە، کە بە بزووتنەوەیەکی ئەنتەرناسیونال ئیلهامی بەخشیبوو، ئەویش گەڕانکاریی سەندیکالیزم بوو. سەندیکالیزم لە سەدەی 19دا بووە هۆی سەرهەڵدانی بزووتنەوەیەکی وەك ئەنتەرناسیونالی دووەم و دامەزراندنی حزبی کرێکارانی گەورە لە سەنتەرە سەرمایەداریەکاندا، ساڵانی دوایش ئەو سەندیکایانە نزیکبوونەوە لە حزبە سەنتەریستەکانەوە، بوونە پارچەیەکی سیستەمی سەرمایەداریی و دیسان بەدەستی ئەو حزبانەوە دامەزرێنران، بەچوونە ناو سیستەمەکەوە و تیایدا نقوم بوون. ئیدی ئەو سەندیکایانە ببوونە بەشکی ئەو حزبانە. بەیە، ئیدی یەکی ئایار بووە بۆژەك سەندیکا بە پەیام ناردن بە کۆمەگا خەیان پیشان دەدا، داخوازیی خەیان دەهێنایە سەر زمان.

بەتایبەتی، لە وڵاتانی دەوڵەمەنددا زۆرترین ئەو کەسانەی دەچنە ناو نمایشی یەکی ئایارەوە کرێکار نین. بەهۆی ناوی چینی کرێکارانی بیرکراتی سەندیکاکانەوە دەچنە ناو نمایشکەوە و چەند سەعاتەك بەسەدەکەن و بە ماویەك بەپەوان دەکەن. لە وڵاتانی خۆرئاوا یەکی ئایار وەك سەیران و خۆشی پیرۆز دەکرێت، کرێکارانی وڵاتانی هەژار خەبات دەکەن تا بتوانن وەك وڵاتانی خۆرئاوا یەکی ئایار پیرۆز بکەن. بەڵام، هەندەك لە وڵاتان نماشی یەکی ئایار بە شۆڕشەکەن، بەڵام هۆی ئەوە نیەە کە لەو وڵاتانەدا یەکی ئایار بەشەویەکی شەشگەڵانە بەکەدەخرێت، بەکو بەتەنها مەسەلەکە پەیوەندیی بە دیکتاتۆریەتی حکومەتەکانەوە هەیە.

واتای یەکی ئایار بە بزووتنەوە شەشگەڵەکان

بزووتنەوە شەشگەڵەکان دەبێت خەبات بە ڕزگارکردنی چینی کرێکار لەئاستی ئەنتەرناسیونالدا بکەن؛ ئەوانیش دەرهەقی یەکی ئایار و بەها ئەنتەرناسیونالییە کۆمۆنیستیەکانی خیانەت دەبینن. ئەوە بەوشکی هەندە خراپە کە بزووتنەوە کۆمۆنیستیەکانی

ئینتەرناسیونالی دوو کە دروشمی ئینتەرناسیونالی مانیفێستی پارتی کۆمۆنیست: "کرێکارانی جیهان یەکگرن"یان هەڵوەشاندەوە و بەپووچی نیشانیان دا و وەك جیاز لەکسمبۆرگ دەیگوت "کرێکاران لەئاشتیدا یەکگرن و لەشەڕدا یەکتر بکوژن"، هێکخستنە کۆمۆنیستییەکان بەجۆرێك بوون کە ئیدی وەك سندیکا چەپەکان دەجوانەوە.
وەك سندیکاکان، چەندین هێکخستنی شۆڕشگێڕیش، هێژی یەکی ئایار بە ئاوەی داواکارییە ئابووریەکانی کرێکاران نیشان بدەن، بە ئاوان لەپێشتربوونی کار و ئاساییش، زیاتر پارە وەربگرن، بەمجۆرە ئاو هێژە بەکاردەهێنن.

بزووتنەوە خۆرئاواییە شۆڕشگێڕەکان وەك هەموو هێزانی دیکە یەکی ئایاریش وەك خەبات بۆ دەوڵەتی خۆشگوزەران دەبینن. لەبەر ئاوەی ئاو دەوڵەتە خۆشگوزەرانە لە هەندەك وڵاتان شتێك دەداتە کرێکاران تاکو هەندێکیان هێژارتر و هەندێکیان دەوڵەمەندتر نەکات. بەڵاستی لە دەوڵەتی خۆشگوزەراندا ئەمە ستراتیژیەتی بەرژوازییە.
لەبەر ئاوە بزووتنەوە شۆڕشگێڕەکانی وڵاتانی خۆرئاواش بەرانبەر قەدەغەکردنی کرێکارانی وڵاتان کە دەیانەوێت بێنە وڵاتانی دەوڵەمەندی خۆرئاواییەوە، بەدنگییان هەبێزاردووە و خەیان کە کردووە. لەبەر ئاوە ئاوانیش باش دەزانن کە کرێکارانی وڵاتانی خۆرئاوا پشتگیریی ئەجۆرە قەدەغەکردنە دەکەن.

با ئەمە لەلایەك بێت، کرێکارانی ژن بەراورد بە کرێکارانی پیاو کەمتر وەردەگرن، بەڵام بە ئەم مەبەستەش هیچ هاوەڵێك نادەن (چونکە لە زیانی کرێکارانی پیاوی خۆرئاوا دەترسن!) لەبەرانبەر ئەم نایەکسانییە ڕاستاوخۆ تێکۆشان ناکەن، بەتەنها هەندێکجار چەند شتێك دەربارەی ئەم کێشەیە دەنووسن.
سەرەڕای هەموو ئەم شتانە بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکانی وڵاتانی خۆرئاوا هیچ کاتێك شەرم ناکەن لەسەر ئاڵای خەیان بنووسن: "بژی یەکێتیی کرێکاران" و "بە هەمان کاری یەکسان، کرێی یەکسان".

ڕاستە، هێوشی بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکانی خۆرئاوا خراپە، بەڵام بەڵێ ئەی بزووتنەوە شۆڕشگێڕییەکانی وڵاتانی دیکە هێواستێکی باشتر پیشان دەدەن؟ نەخێر، نا. لەو وڵاتانەدا هێواستەکان هەموویان لەیەك دەچن.
هاوشێوەی بزووتنەوەی "شۆڕشگێڕ"ە خۆرئاواییەکان، بزووتنەوەی وڵاتانی هێژاریش یەکی ئایار وەك دۆرفێتێك بە لەپێشتربوونی کار، ئاساییش و پارەی زیاتر دەبینن. و ئاگەر حکومەت ئاوەش قبوڵ نەکات، دەخوازن یەکی ئایار وەك پشوویەکی فەرمیی قبوڵ بکرێت.

ئەوەش هەیە کە شەڵ لەنەوان کرەکارانی خەرئاوایی و بەرژوازیی وەك "خەباتەکی شەڕشگەڕ" نیشان دەدا و بانگی کرەکارانی وەاتانی هەژاریش دەکات پشتگیریی لە کرەکارانی خەرئاوایی بکەن. لەبەر ئەوەی بزووتنەوە شەڕشگەڕییەکانی وەاتانی هەژار ئەو دەستکەوتانەی کرەکارانی خەرئاوا هەیانە بە تەکەشین، وەك "پاراستنی ماف" دەیانبینەت. بەڵام ئایا دەبەت ئەو هەوەستەی بزووتنەوە شەڕشگەڕییەکانی وەاتانی هەژار چەن ڕاڤە بکرەت. ڕوون و ئاشکرایە کە ئەو پەیوەندیی بە نەزانبوونەوە نییە. چونکە ڕاستییەکە بەرانبەر پەیوەندیی کەسەکان و ژیانەوە دەرك دەکرەت. واتا بنەمای مەژوویی و ئایدیەلەژیی هەرچییەك بەت، هەوەستەکەش بەرانبەر بەم بنەمایە سەرهەڵدەدات.

بەیە بزووتنەوە شەڕشگەڕییەکانی ئەمە کە بەئاراستەی وشیاریی مەژوویی خەرئاواوە هاتووەتە ئاراوە، هەتا ئەستا بە سەرچاوە مەژوویەکانی خەی سەیری خەی ناکات، هەوەنادات بەڕاستی بەئاراستەیەکی شەڕشگەڕدا بەوات. بزووتنەوە شەڕشگەڕییەکان دەبەت حساب بە ئەمە بکەن و بەڕاستی بتوانن هەوەستی شەڕشگەڕانە وەربگرن یان ئەگەر ئەوە نەکەن، ناچارن ببنە بەشەکی سیستەمەکە.

ئایا دەبەت چی بکرەت؟

ئەمە، دەبەت چی بکرەت تاکو یەکی ئایار واتایەکی شەڕشگەڕیی وەربگرەت. دەبەت چی بکرەت تاکو یەکی ئایار بچەتە خزمەتی یەکەتیی چینایەتیی کرەکارانی ئەنتەرناسیەنال و چینی کرەکارانەوە؟
ئەوەی مسەگەرە و ناگەڕەت ئەوەیە کە کردە شەڕشگەڕییەکانی جیهانیی چینی کرەکارانە. ڕاستییەکی دیکەی نەگەڕ و مسەگەر ئەوەیە کە: چینی کرەکارانی جیهان بەهەی ڕابەرایەتیی حزبی شەڕشگەڕیی ئەنتەرناسیەنالییەوە دەتوانەت سەربکەوەت. ئەمە ئەوەی دەتوانین بکەین ئەمەیە: هەموو ئەو ئاستەنگانەی ناهەڵن یەکەتیی چینایەتیی کرەکارانی ئەنتەرناسیەنال بەتەئاراوە، لاببرەن. بە نموونە، مەرجەك بەیەکەتیی چینایەتیی کرەکارانی ئەنتەرناسیەنال بریتییە لە: دەوەتی خەشگوزەران چینی کرەکاران دەخاتە بەرانبەر یەك، لەهەندەکیان دەدزەت و دەیداتە هەندەکیان، ئەمە دەبەت بەتەواوی ڕەتبکرەتەوە.

بە نموونە، مەرج بە یەکەتیی چینی کرەکارانی ئەنتەرناسیەنال ئەوەیە کە کاربکەن بە ئەوەی ڕەگە بدرەت هەموو کرەکارانی دونیا بەئازادیی بەوەاتاندا بگەڕەن.

بە نموونە، لەنێو کرێکارانی تورکیدا دەبێت مافی ئەوە بە کوردان بدرێن دەوڵەتی خۆیان بونیاد بنێن و بیپارێزن، بەڵام بەداخەوە لەناو چینی کرێکاری تورکیدا ئەمە هەیە: "نا بە دابەشبوونی وڵات و نەتەوە"، پەیانوایە ئاگر ئەوە هوونەدات، یەکێتیی چینایەتیی کرێکاران بدیدێت. دیسان بە نموونە، مەرج بە یەکێتیی چینایەتیی کرێکارانی ئینتەرناسیۆنال ئەوەیە کە دەبێت دەستبکێن بە ئاشکراکردنی بناغەی ئەو بزووتنەوانەی لێژێر ناوی کۆمۆنیستبووندا بەرگریی لە دەستکەوتە مومتازکان دەکەن. هوون و ئاشکرایە کە دابەشبوونی چینایەتیی کرێکاران لەخەوە نییە، بە ئەوەی چینی کرێکاران بەرژەوەندیی خۆی دابەش نەکات دەبێت یەك بگرێت.

هەر بۆیە دەبێت کۆمۆنیستەکان، لەم دابەشبوونەدا پشتگیریی لە لایەنی چەوساوە و ژێردەستە بکەن. هەرچییەك دەبێت با ببێت دەبێت هەوەستی کۆمۆنیستەکان بەمجۆرە بێت.
بە ئەوەی پێیامی ئینتەرناسیونالیی یەکی ئایار نوێ ببێتەوە، دەبێت ئەم هەوەستە بگیرێتە بەر.

_____

سەرچاوە
ئەم وتارە لە ژمارەی سێیەمی "چروسکا شەشگەڕ"دا بڵاوبووەتەوە:
.Çiruska Şorşger, hejmara 3, sala 2017